

Család – Konceptió, Készítés, Készség

(Egy egészen apró tünődés a Szülők iskolájáról – és a családi életre nevelés megújításának több aktuális lehetőségéről)

Dr. Deme Tamás

Konceptió kell (azaz fogadás) és fogadtatás

Mari nénik, Józsi bácsik élettapasztalata szerint minden élő felnőtt valamikor élő gyerek volt. Feltéve, hogy hagyták megszületni. A mesék, meg a népi vagy napi realitások persze azt súgják, hogy néhány nagykorú még később is gyerek maradhat. Annak meg elhanyagolható a valószínűsége, hogy bizonyos egyedek azonnal felnőttek vagy öregek születnének.

A józan ész azt állítja: jó, ha a kis rókáknak barlangjuk van, a madárfiókáknak fészük, jó, ha az emberfiának család adatik. A tapasztalat viszont azt állítja, hogy nem mindenki ismeri a jó családot, és van, aki anélkül nő fel. Lépten-nyomon találkozunk olyan emberekkel, akik nem tudnak élni, nem tudnak családot alapítani. Vannak, akik nem is akarnak családot. Vagy egyszerre többet működtetnek. Ismerethiány van, a pozitív családi életre nevelés hiánycikk.

Hasznos lenne, ha bátoríthatnánk a jó családot nélkülözőket a fészek-öröm megépítésére. Ám ehhez jól kellene megszólítani a nélkülözőket. Nem okoskodó, meg fellengzős szónoklattal.

Az élet növeléséhez életismeret s életszerűség is kell. Ezeknek folyamatosan híjában vagyunk.

Biztos, hogy könyvből nem lehet „megtanulni” a családot. A családalapítást, az utódteremtést, felnevelést sem könyvvel a kézben képzelik el a fiatalok. De segítséget biztosan adhatnak a családi életre nevelés gondolatai. Bízunk benne: létünk végéig javítható az élet. A család is.

A családi életre nevelésnek nemcsak múltja, de jövője is lehet. Mindez egypár kis tanulmány feladatának túl nagy, ehhez elemző, döntéselőkészítő és javaslattevő könyvek lennének alkalmasak. Jelen apró eszmefuttatásunkban csak a hangsúlyok kiemelésére teszünk kísérletet, minduntalan hangoztatva, hogy nem az elmélet, hanem a valóságismeret és a gyakorlat adhat segítséget. A megértéshez érthető beszéd szükséges.

A családi életre nevelés (CSÉN) mai helyzete kétarcú. Egyrészt „fény látszik az alagút végén”. Örömhír, hogy a témakör „ajánlott” szempont a megújuló Nemzeti Alaptantervben. Volt mód beemelni a tárgyat vállaló iskolák helyi tantervébe. Másrészt viszont még ma sem kötelező tantárgy. Örömhír, hogy a jelenlegi családpolitika (2019) elkötelezett a család értékeinek védelmében. Pozitívum, hogy országosan tapasztalható egy jelentős szülői igény a témával való foglalkozásra, ám negatívum az a mai világkörnyezet, amelyben a gender ideológiák fontosabbak a médiának, mint a családok erősítése. Pozitívum, hogy több társadalmi és civil szervezet támogatja a család-ügyet, ám negatívum, hogy a globalizálódó, ál-modern életforma nem tekinti fontosnak sem a házasságkötést, sem a család bevált, élhető formáit és normáit. Ugyanakkor reménykeltő a társadalom, a pedagógusképzés és továbbképzés számára, ha a családpolitika és a köznevelés szervezett tanfolyamokkal, tankönyvekkel terjesztheti az új szemléleteket és választékot nyújt a neveléshez. Szerény gondolataink is ezt a célt szolgálják.

Társadalmi léptékben

A családi életre nevelés tágabban értelmezett előzményeihez, történetéhez tartoznak:

- az egyházi intézmények szociális gondoskodásai; a katolikus, református, evangélikus, baptista, adventista és izraelita közösségek szeretetszolgálati, öregotthonai, karitázmunkái, alkoholmentő- és drogmisziói, utcafelelősei; laikus önképzései;
- a civil önszervező szervezetek, egyesületek, népfőiskolák, kollégiumok, anonim alkoholisták klubjai, önkéntes családsegítők, a Nagycsaládosok Országos Egyesülete helyi csoportjai, a Házasság Hete rendezvények, családépítő klubok, szülők egyesületei; szülők akadémiái;
- a professzionális szakmai csoportok (orvosok, szociális munkások, addiktológus szakértők, bűnmegelőző aktivisták, mentálhigiénikusok, családterapeuták, etikatanárok);
- médiamunkások, családi tévésorozatok, rádiós, tévés, internetes családi riportok;
- nemzetközi példák, rendezvények, diák- és tanárcserék, közösségfejlesztő konferenciák;
- pedagógus-továbbképzések – olyanok, amelyek bővítésére a jelen kiadvány is készült.

Távlatban

Minden kultúraátadás, minden hatékony pedagógiai gyakorlat, példaadás, közösségi élmény- és tapasztalat-megosztás a családi nevelés szolgálatában állhat.

A legősibb, leghatékonyabb családi nevelés előzményeinek példáit a folklorikus társadalmak kultúrájában találjuk. (Családi szerepek, házasságra, születésre felkészítés, gyereknevelés.)

A hagyományos ünnepek (népszokások, jeles napok, táncházak) a természetes biológiai és társadalmi nemi szerepek megerősítésének, megtalálásának színhelyei voltak. Az egyházi és világi közösségi ünnepek szimbólumai (esküszövegek, húsvéti tojás, virágszőnyeg, locsolás, leányvásár, lagzi, legénycsúfolás), az archaikus népdalok, párnahímzés-motívumok, szöttejellepek alkalmat teremtettek a felnőtt élet, a család, a párválasztás, a nászéjszaka, fogamzás, szülés, gyermeknevelés, nagylánnyá-érelés, szoptatás, a családi elkötelezettség értelmének a megvilágítására. Amint az évszázados szimbólumok, a népszokások is példát adtak a „familia pauperum” gyakorlatban élhető modelljeinek elsajátítására. Az archaikus, törzsi kultúrák beavatási szertartásai még a családi nevelés ősmintái voltak. A jelenkor életmód-kereteiben élő felnőttek együttélése viszont ma már sokféle, a választás biztonságát nem garantálja közösség. A hagyományos családmodellek felbomlása, a tájékozatlan és ezért manipulálható ifjúsági rétegek sérülékenysége, szélsőséges választása igényli, sőt követeli az új családi nevelés elfogadható, vonzó modelljeit. A mai konfliktusos ellentmondások feloldása csak a helyzet megismerése által lehetséges. Korunk feszültséggel terhelt társadalmá egy modern családkép kidolgozását teszi szükségessé.

A probléma ösztársadalmi. A javaslat az iskola melletti továbbképzést és a civil szférát érinti.

1. Gond-letár: HIÁNY és helybenjárás

- 1.1. A népesedési koncepció államszervezési, társadalompolitikai, orvosi és demográfiai kérdés. Az összetett fogalom második szava a „**koncepció**”. Vagyis a fogamzás. Ez a családra-készülés, a gyerekre-készülés, valamint a szülés és a gyereknevelés alapja, előfeltétele. Ennek megfelelő, vagy ennek nem-megfelelő szemléletén fordulhat (fordíthat) az élet. Fogantatás nélkül nincs élet. Előkészülés nélkül problémás a szülés.

Ez mindenféle növekedésre, esetünkben a nevelésre is igaz. Az oktatáspolitikai többszövegre nem szól az iskolás gyereket gondozó (mellesleg azokat „létrehozó”) szülőkhöz és szervezett felkészítéssel, feladattal nem látja el őket. Egészséges, társadalmat megszólító kezdeményezések már léteznek (a Három királyfi mozgalom, a Népesedési Kerekasztal, az Európai Regionális Egyesület, a Magyar Rádió különleges „Vendég a háznál” műsora, s két bátor egyetemen a Családi Életre Nevelés témát érintő tantárgy említésre méltó). Jelentős támogatói a koncepciónak a SOTE Magatartáskutató Intézete és több egyházi kiscsoport, bázisközösség. Jóllehet, példamutató interjúk, konferenciák, tervezetek készülnek, de sajnos az iskolai tantárgyakból, műveltségi területekből, valamint a felsőoktatási „képzők képzéséből” ma még hiányzik a családi életre felkészítés és a gyakorló szülők (tovább) képzése.

- 1.2. A jó szándékú civil képzések elterjedtsége, hétköznapiakba való beágyazódása csekély.
- 1.3. A pedagógusképzés hiánya a családi nevelés segítő készségeinek megtanítása.
- 1.4. Iskoláinkban fehér holló az iskola-pszichológusok rendszerszerű alkalmazása.
- 1.5. Egyetemeinken túlteoretizált tudományos kurzusok a pszichológiai tárgyak, hiányzik a terepismeret és a mindennapok szintjén megszerezhető fejlődés-lélektani tapasztalat.
- 1.6. Ahol (egyházi segítséggel) téma lett a családpedagógia, a család védőfaktor jellege, ott a leginkább csak a teljes, egész családok pozitívumai szerepelnek. Ez a figyelem is fontos. Ám baj, ha csak azokról szól a történet, akik saját otthonukban, viszonylag biztos körülmények között élnek az életüket. Kik foglalkoznak rendszeresen az éppen elválókkal, elváltakkal, sérültekkel, leszakadókkal, az integrálódni nem akarókkal? Példaadók összegyűjtése folyik. A sebzettek, szenvedők mellett néha elbeszélünk.
- 1.7. Ki szólítja meg jól az életre felkészületlen családokat? Mely üzenettel adunk támaszt, terápiát? Ki szólítja meg a szingliket, az elváltakat, a „kitaszítottak, nem jelentkezők” csoportjait? Hogyan segítünk a gyereket egyedül nevelőknek, a sokszoros hátrányban lévőknél? Meghagyjuk nehéz gondjaikat tévésorozatoknak, haveroknak, ezoterikus szektáknak?

2. Intézményi szemléletváltást, támogatást igénylő reformlépések, korszerűsítések

A nevelési tanácsadások, családgondozó szolgálatok ma ad hoc, sürgős és konfliktusos helyzetek segítségadó helyei. Mellettük szükség lenne olyan alkalmakra, amelyeken a szülők közösségi (csoportos és egyéni) képzésbe kapcsolódhatnak, gyermekeik és önmaguk egészsége, társas kapcsolataik fejlődése, fejlesztése érdekében. Jelenleg négy terület tűnik alkalmasnak az intézményesen szervezett családgondozás, szülőkkel való nevelési kapcsolat-fejlesztés, a korszerű FELNŐTTKÉPZÉS számára:

- 2.1. **Modern, szülő-tanár-diák Kapcsolati Háló** váltaná fel az iskolai tanuláshoz kapcsolt szülői értekezleteket. A jelenlegi formális, üres „anyuka kérem” beszámolókat **helyett** (!) egyéni esetszövegek, felkészítések, tanácsadások teremtenének mentálhigiénés, közösségi „fogadást” az iskolában. Itt a hátrányos helyzetű (roma) gyerekek szülőinek (!) gondozásától a kamaszok önismereti gondjain át a napi családproblémáig kínálna segítő beszélgetést a Kapcsolati Háló, iskolapszichológusok, tanárok ráképzése mellett. Végre megalakulnának a diákképviselet mellett a szülői érdekképviseletek is, európai mintára.

- 2.2. **A Családi Életre Nevelés (CSÉN)** új tantárgyként vagy a megújítandó, érthetővé teendő Etika (**Életmód!**) tárgy révén, a NAT-ba épülhetne és vele együtt több, hozzáértő szakmai műhely gyakorlati- képzési javaslata is. Ez új tartalmat, formát hozna a köznevelés mindennapjaiba. **A pedagógusképzés** tananyagának kötelező keretébe kerülne a **CSÉN** mentálhigiénét is bevonó elmélete, gyakorlata. Az egyetemi szintre emelt óvodapedagógus, tanító, valamint általános- és középiskolai pedagógusképzés szakmai gyakorlatai ehhez kapcsolódnának.
- 2.3. **A Szülők Iskolája** – teljesen új formát és terepet kínálna a társas kapcsolatok képzéséhez, javításához. Bevált szervezetei (például a francia Association des Parents d'Éleves, az egyik legsikeresebben működő európai modell) hasznos minták lennének a családi nevelési fórum létrehozására, a szülők megszólítására, bevonására, a velük való együttműködésre. (Ezzel elkerülnénk a nem is olyan régmúlt egyik látványosan hamis, képmutató hazai kudarcát, ahol a köznevelés felelőse lenéző modorban a szülőket mintegy kizárta az iskola „pedagógiai szakmájából”, mondván, nem a szülők kaptak diplomát a nevelésre.) A „Szülők iskolája” kettős alapra épülne. Egyrészt a szülők önkéntes civil egyesületeit jelentené, másrészt felnőttképzési/andragógiai, pszichológusi vezetőkre támaszkodna, gyakorló pedagógusokat tovább képezve adna felkészítést (ráképzést) az új feladatokra.

3. Megvalósítási fokozatok a Szülők Iskolája továbbképzéseiben

Az új keretek kialakítása részben a tanévben valósulna meg, iskolákban. A továbbképzés viszont a nyári szünetet hasznosíthatná az egymást nem ismerő tanárok, szülők számára. A nyári táborok az életmódról, családi életéről szóló intenzív előkészítő képzést adnának. A csoportvezetők képzését közösen vállalhatná az EMMI, a SOTE Magatartáskutató Intézete, az egyetemek, főiskolák tanárképző intézetei, a köznevelés országos felelős intézményei (jelenleg az OFI, KLIKK), valamint a megalakítandó civil szülői egyesületek a közösségi házak mozgalmainak, s a helyi nevelési tanácsadóknak a bevonásával.

A Szülők Iskolája családsegítő feladataiba bevonható mai civilszervezetek ad hoc listája:

- 3.1. **ERGO** (Európai Regionális Egyesület) életvédő, család- nő- és gyerekvédelmi szervezet.
- 3.2. **PALFERI.HU**, Az országosan népszerű mentálhigiénés, kapcsolatterápiához kiválóan értő szakember több tízezres közönsége a párválasztástól a családi konfliktusmegoldásig több témával foglalkozik előadásokban, táborokban, tánctanulással, kiscsoportokban.
- 3.3. **Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom** hangsúlyosan családtámogató mozgalom, amely az alapító Kopp Mária orvos-pszichológus programjában a Népesedési Kerekasztallal, a „családbarát munkahelyek” akcióival, akadémiai és egyetemi nagyelőadásaival ad témát, háttérrel családsegítőknak, családpolitikának, önkéntes egyetemistáknak, érdeklődőknek.
- 3.4. **Házasság Hétvége (HH) mozgalom.** A nemzetközileg ismert HH képzés egy évtizedek óta sikeres civil kezdeményezés a családok belső életének megújítására. Kerete két és fél napos tréning, amelynek során felkészült team-vezetők (önképet bemutató házaspárok) vezetnek rá a résztvevő házaspárokat kríziseik harmonikus kezelésének, megújításának módjaira.

35. A **Magyar Mentálhigiénés Szövetség (MAMESZ)** igen pozitív eredményeket mondhat magáénak a családterápia és a konfliktuskezelés területén. Együttműködésükre számíthatna az új kezdeményezés (nyári táborok, Szülők Iskolája esetében). Értékes tapasztalataik vannak a mentálhigiénés mozgalom terjesztésében a határon túli magyarság körében is.
- 3.6. **HÁLÓ**; Kárpát-medencei közösségi hálózat, húsz éves közösségfejlesztési tapasztalattal.
- 3.7. **Emberi Méltóság Központja** – a biológiai és társadalmi nemek kérdéseinek egyensúlyba hozatalával, a nők és a megszületendő embriók jogaival foglalkozó társadalmi egyesület.
- 3.8. **Közösségfejlesztők Egyesülete, népfőiskolák** egyaránt vállalták a családi nevelés céljait.
- 3.9. **A média korosztályos műsorai a családról.** A jelzett törekvések támogatójaként, közvetítőjeként számítani lehetne az elektronikus médiára. A televízióban (a korábban létezett, de megszüntetett Iskolatelevízió nyomán) időt kaphatnának a Szülők Iskolája és a Családi Éltre Nevelés sorozatai. Szükség lenne a Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom havi sorozat-adásaira. Itt a felnőttek számára készített beszélgetős műsorok, a jelenlegi „Vendég a háznál” rádiós adássorozat és a gyerekek számára kínált MESE adna hatékony formát a szemléletformálásra. A felnőtt- és gyerekműsorok között a „harmadik ablak” a különlegesen fontos, családalapítás előtti **adoleszcens réteg** megszólítása lenne. Témánk különösen fontos a párválasztás s a jövőtervezés időszakában. E műsorok háttérsegítői a végzett és végzős pszichológus-hallgatók lehetnének.
- 3.10. **Bázisközösségek** a már említett egyházi megújulási mozgalmak otthoni csoportjaival.
- 3.11. **Családtáborok**, helyi és országos egyesületek szervezésében.

4. Anyagi háttér, költség, hatékonyság

A Szülők Iskolája (Akadémiája) koncepciói szerint a létrehozható új képzési s továbbképzési formák jelentős részének csekély a költségigénye (NAT, felsőoktatási tárgyak létrehozása, tanítása). A beindítandó továbbképzések, a képzők képzése, s a munkába állítható pszichológus és mentálhigiénés szakemberek költségeihez elengedhetetlen az **előzetes kutatások, tervezések** elkészítése az EMMI, az SE és az OFI intézményei által. A megalapítandó intézményes formákhoz mind középtávú, mind hosszútávú tervek kialakítása szükséges. A szakmai és társadalmi igény felméréséhez hasznos lenne a média bevonása a létező kezdeményezések bemutatásával.

Utószó, avagy lábjegyzet

(Az előző századból kiemelt apró lépések – kis pozitívumok, nagy családtragédiák)

Az alábbi felsorolás csupán elnagyolt hangsúlyokkal, kiemelkedő paradigmákkal jelöl néhány közvetlen és közvetett történést, amelyek a családi életre nevelési koncepció előzményei lehetnek. Nyilván szóba sem jöhet az előzmények összegző teljessége, a felsorolás önkényes, részleges. Egy pár jellemző eseményt mutatunk fel a képzést indukáló történelemből, hátha érthetőbb lesz a múltból a jelenünk. A lenti felsorolás összeállítása 2017-ben készült, ezért hiányoznak belőle a legfrissebb adatok.

- 2017.** Budapesten megrendezésre kerül a Családok Világtalálkozója május 25 és 28 között. Ez egyben a II. Budapesti Demográfiai Fórum, a Családok XI. Világtalálkozója és az Egy Közülünk Európa szintű szervezet négynapos konferenciája.
- 2017.** A Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkárság, valamint az Oktatásért Felelős Államtitkárság megkereséssel fordult az egyetemek és főiskolák felé, hogy az egyetem szenátusa, illetve a főiskola vezetése iktassa be képzésébe a családi életre és kapcsolati kultúrára felkészítést.
- 2016.** A Szent István Társulat kiadja Ferenc Pápa Amoris Laetitia kezdetű szinódus utáni apostoli buzdítását a családban megélt szeretetről.
- 2016.** Az Emberi Méltóság Központ elindítja az Anya, Apa, Gyerekek – Európai Polgári Kezdeményezést a házasság és a család védelmében.
- 2015.** Budapesti Demográfiai Fórumot rendezett az Emberi Erőforrások Minisztériuma, amely egy háromnapos nagyszabású nemzetközi konferencia volt.
- 2015.** Ferenc Pápa összehívta a Családszinódust, amely az év októberében három hét alatt zajlott le Rómában. Ez volt a XIV. püspöki szinódus.
- 2015.** A családok jövője – a jövő családjai címmel nemzetközi konferenciát szervezett a Nagycsaládosok Országos Egyesülete és a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége Brüsszelben, az Európa Parlamentben.
- 2015.** A Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége a házasság hete alkalmából nagycsaládos konferenciát szervezett az Országházban.
- 2014.** Család Egyetem indult Szegeden. A Család Egyetem egy olyan sajátos tanulási, fejlődési lehetőséget kínáló, komplex képzési program, amelynek elsődleges célja elősegíteni a családok egészségés működését.
- 2013.** A Kairosz Kiadónál megjelenik Gabriele Kuby: Globális szexuális forradalom című könyve.
- 2013.** Az Alaptörvény negyedik módosításában a családvédelmi törvény szintjéről alaptörvényi szintre emeli a család fogalmának alapját, nevezetesen kiegészíti az Alaptörvény házasság és család védelmét deklaráló L) cikkét, kifejezésre juttatva, hogy az Alaptörvény a családi kapcsolat alapjának a házasságot és a szülő-gyermek viszonyt tekinti.
- 2013.** CSÉN-képzéseket indít a Károli Gáspár Református Egyetem akkreditált előadás-sorozattal. Ezt megelőzően a Sapientia Főiskola Családpedagógiai Intézete szervez budapesti, s vidéki közösségi és csoportképzéseket.
- 2013-14.** A GYES és a GYED országosan jelentős anyagi támogatást kap, családok kedvezményei születnek, a család-ügyet minden szinten tematizálja a média. 2013-ban megszületik a GYED EXTRA.
- 2013.** Öt parlamenti párttal közös deklarációt készít a Három királyfi, Három Királylány Mozgalom „Nyilatkozat a kívánt gyermekek megszületéséért” címmel. A nyilatkozat a családpolitikai „lobbizás” diplomáciai sikere, példát mutat a téma napi politikák fölé emelésének szándékára.
- 2013.** Pál Ferenc családterápiás, párkapcsolatról, családi konfliktuskezelésről szóló előadás-sorozata tíz év után már online (élőben) is nézhető. A helyszínen több százan, az interneten ezrek nézik rendszeresen. A kezdeményezés országos teret kap. A mentálhigiénés akció önkéntes táborokban, párkereső rendezvényekben, karitász-munkában folytatódik.
- 2013.** A Nemzeti Drogstratégiát elfogadja a Parlament.

- 2013.** A SOTE akkreditációt szerez Mentálhigiénés családtudományi és családterápiás mesterképzési szak indítására.
- 2013.** Magyarországon a válások száma évi 23.000.-24.000., a válással megszűnt házasságok aránya 45%, és az élettársi kapcsolatok 68%-a 5 éven belül felbomlik.
- 2012:** Pál Ferenc: A szorongástól az önbecsülésig c. könyvének megjelenése.
- 2011.** Magyarország népességszáma tíz millió alá csökken.
- 2011.** „Az eltéphetetlen gyökér” (gyakorlati kapaszkodók elveszőfélben lévő családok segítőinek) című Major – Mészáros – Tatárné kötet megjelenése.
- 2011.** Az otthonszülés engedélyezésének törvényi szabályozásáról jogszabály születik.
- 2011.** Az elmúlt 10 évben harminc százalékkal nőtt az egyszemélyes háztartások száma, nő a „kényszerszinglik” aránya.
- 2010.** A Tudomány a Családért Egyesület munkatársai országos reprezentatív felmérésben kutatási projekt keretében 2009-ben mérték a szabados szexualitás következményeit, a válások szociológiai háttértényezőit és gazdasági kárait, az élettársi kapcsolatban élés jellemzőit, valamint gyűjtötték a külföldi és hazai családi életre nevelési kezdeményezések történetét, módszereit, majd ezen eredményeket 2010-ben feldolgozták, elemezték és konferenciasorozaton ismertették. A családi életre nevelés (CSÉN) hazai szakértői közös nyilatkozatban tettek javaslatot a CSÉN további terjesztésének szakmai programjára.
- 2010.** A magyarországi legális abortuszok számát (1956-tól mérve) 5 millióra becsülik.
- 2010.** A magyar termékenység Európában az egyik legalacsonyabb (1,28). A 15-49 éves nőkre jutó átlagos gyerekszám 1,11. A szülőképes korú nők magasabb életkorban vállalják első gyermeküket. A két gyermeket vállalók aránya csökken elsősorban a válások nagy száma miatt (a két gyermekes nők száma 24,7%). A házasságok száma a népesség 45,8 százaléka. A házasság halogatása, tévesztése, az élettársi kapcsolatok népszerűségének növekedése, a párkapcsolatok növekvő instabilitása az utódok számának radikális csökkenésében is megmutatkozik.
- 2010:** A hazai élveszületések száma már csak 90 ezer fő/év. (1970-ben még 151 ezer fő volt.)
- 2009.** Dr. Kopp Mária elindítja a Három Királyfi, Három Királylány családsegítő mozgalmat. Célja, hogy megszülessenek a kívánt, tervezett gyermekek, a média és a szociálpolitika tetteivel segítse a házasság és a gyermekvállalás népszerűsítését, valamint a családok anyagi-lelki boldogulását. A mozgalom nagy figyelmet kap a fiatalok körében – népszerű előadók közérthető előadásaival.
- 2009.** Népesedési Kerekasztalt alapít a Magyar Tudományos Akadémia, dr. Kopp Mária előkészítő szervezésének köszönhetően. Célja: a rugalmas munkaidő, részmunkaidő, otthoni távmunka lehetőségeinek megteremtése, rugalmas gyermekgondozási hálózat kialakítása, gyermeknevelési szolgáltatás, családbarát munkahelyek, önkormányzatok, felsőoktatási intézmények, lakástámogatás, „fecskeházak” gyermekes fiataloknak, társkapcsolati készségek fejlesztése, „kényszer szingliség” csökkentése. Az interdiszciplináris munka nyolc tagozatban, önkéntesek és országosan elismert tudósok, szakemberek részvételével kutatja a családi élet problémáit, informálja a közvéleményt és társadalmi nyomásgyakorlással hat az országos politikára.
- 2009.** Bevezetik az azonos neműek bejegyzett élettársi kapcsolatát legalizáló törvényt.

- 2008.** Megjelenik dr. Kopp Mária szerkesztésében a „Magyar lelkiállapot 2008” című tudományos igényű alap-tanulmánykötet, amely a szociológia, pszichológia, demográfia, statisztika adataival mutat rá a drámai népességfogyás okaira és hatalmas erővel hívja fel a figyelmet a szociálpolitika, ifjúságpolitika, gazdaságpolitika és a média felelősségére.
- 2007.** Megalakul az Európai Regionális Egyesület (ERGO), az életvédelem, családgondozás, nőoltalmazás hazai műhelye, amely Kárpát-medencei családi nevelési feladatokat is vállal.
- 2005.** Hazánkban a házasságkötések száma tovább csökken, ezzel ellentétben az élettársi kapcsolatok száma az együttélések arányában emelkedik.
- 2004.** Évente családterapeuta képzés indul a Magyar Családterápiás Intézet szervezésében.
- 2002.** Gary Chapman: Egymásra hangolva (a szeretetnyelvek kötetsorozat) hazai megjelenése.
- 2002.** Megjelenik Teleki Béla: Kézikönyv a családról I-II. című, családi nevelés kötete.
- 2001.** Megalakul a Sapientia Családpedagógiai Intézet (SACSI). Családháló és pedagógusképző, védőnőképző tanfolyamok indulnak az országban.
- 2000.** A házasságkötések száma Magyarországon negyvennyolcezerre csökken. (1970-ben még kilencvenhatezer fölött volt).
- 2000.** Pálhegyi Ferenc: Házassági karambolok c. könyvének megjelenése.
- 2001.** Nemzetközi konferencia Budapesten „Neveléssel a boldogabb családokért”. Ennek előzménye: 1999-ben a Magyar Katolikus Püspöki Kar kiadja „A boldogabb családokért” körlevelet.
- 2000.** A házások száma a népesség 52,6 százaléka. Az egyedülállók aránya 32,3%. Az újszülöttek 40%-a házasságon kívül születik. Az év házasságkötési arányszámának tartóssá válása esetén a nők több, mint fele de jure hajadonként fogja leélni az életét. A házasságok 50 százaléka válással végződik.
- 2000.** A Csökmei Kör újra kiadja Karácsony Sándor „Barátság-szerelem-hivatás” című, családi nevelési témában hazai klasszikusnak számító könyvét.
- 1995.** Komlósi Sándor főiskolai tanár szerkesztésében megjelenik a Családi Életre Nevelés kézikönyve a Nemzeti Tankönyvkiadónál. A szerző évtizedekkel korábban tanított tárgya, és pedagógiai szemlélete mestere, Karácsony Sándor életművének ismeretében gyökerezik.
- 1995.** Megalakul a Magyar Mentálhigiénés Szövetség (MAMESZ), családsegítő céllal.
- 1994.** Megjelenik Gyökössy Endre: Ketten – hármában c. könyve.
- 1994.** Elindul Ross Campbell család- és lelkipedagógiai könyvsorozatának magyar kiadása.
- 1990.** Megjelenik Jelenits – Tomcsányi: „Egymás közt egymásért” c. könyve a Híd Családsegítő Központban.
- 1989.** A Magyar Családterápiás Egyesület megalapítása.
- 1988-90.** Rendszerváltoztató évek. A közvélemény a Magyar Köztársaság új kormányától hatékony, modern, nemzeti családpolitikát vár.
- 1987.** Megalakul a Nagycsaládosok Országos Egyesülete (NOE) civil szervezet a családosok érdekeinek védelmére, a család és a nagycsalád értékeinek népszerűsítésére, a népességfogyás trendjének visszafordítására. Az egyesület 1989-től kiemelten közhasznú minősítést kap.
- 1987.** Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok c. könyvének megjelenése.

- 1986.** Buda Béla – Füredi János: A család szociál-pszichiátriája c. könyv megjelenése.
- 1986.** Kippley, J S: A természetes családtervezés művészete c. kötet magyar kiadása.
- 1985.** Cseh-Szombathy László: A házastársi konfliktusok szociológiája c. könyve megjelenik.
- 1984-85.** A GYED bevezetése.
- 1984.** Erich Fromm: A szeretet művészete című, témához illeszkedő könyv magyar kiadása.
- 1981.** Megindul a magyarországi népesség fogyása. A születésszám kevesebb a halálozásoknál.
- 1977.** A Polgári Törvénykönyv elismeri az „élettársi kapcsolatot”.
- 1977.** (1957-től) az ország nem tudja elérni a népesség reprodukciójához szükséges szintet.
- 1976.** H. Sas Judit: „Életmód és család” kötetének megjelenése az Akadémiai Kiadónál.
- 1973.** Buda Béla – Hajnal Albert: „A család természetéről” c. tanulmánykötet kiadása.
- 1967.** A GYES bevezetése.
- 1956.** A magyarországi abortuszok rendeleti legalizálása.
- 1956.** A forradalom és szabadságharc halottainak és menekülteinek száma több, mint 200 ezer fő, az érintett családi veszteségek ennek sokszorosát teszik ki.
- 1953.** 1945-től internálótáborokba, kényszerlakhelyre (Hortobágy, Recsk, stb.) több százezer embert telepítenek ki családotul. A büntető jellegű munkatáborok fizikai és lelki megfélemlítések.
- 1948.** Újjáalakul a Lelki Egészségvédelmi Szövetség, amely a század elején kezdett működni.
- 1947.** Párizsi békeszerződés, az ország több milliós magyar lakosságvesztése, menekültáradat, családok szétszakadása.
- 1947-48.** A csehszlovák állam által kikényszerített lakosságcsere száztízezer magyart érint.
- 1946-48.** A magyarországi svábok (200 ezer körül) kitelepítése, családok deportálása.
- 1945-47.** A szovjet „malenkij robot”. A félmilliónyi magyar elhurcolt egyharmada elpusztul.
- 1944-45.** A második világháború közel egymilliónyi magyar halottja, hadifogság, menekült-sereg, családtragédiák.
- 1941-44.** A holokauszt több százezer magyar zsidó áldozata, családok megsemmisülése.
- 1942.** A Debreceni Egyetemen Karácsony Sándor professzor megalapítja a Társas lélektani Intézetet, amely kora legmodernebb hazai pedagógiai szemléletének bölcsője lesz (1950-ig).
- 1933.** A Cserkész Világdzsembori Magyarországon, Gödöllőn. 30 ezer cserkész a táborban.
- 1926-28.** Klebelsberg Kúnó miniszter törvénybe iktatja a népiskolák létesítését, ötezer tanyai tantermet építtet, létrehozza a családi nevelést segítő olvasóköroket.
- 1920.** Trianoni békeszerződés, több milliós lakosságvesztés, rokonok elszakadása.
- 1914-18.** Az első világháború több százezer magyar halottja, sok százezer hadifoglya, az antant és a kommün pusztítása, rokonságok, családok drámája.
- 1912-13.** Megalakul a Magyar Cserkészsövetség, megvalósul a vági tutajút. A cserkészet céljai közt szerepel a családi életre-, természetszeretetre-, emberszeretetre való nevelés.
- 1904.** Magyarországon megalakul az Országos Egészségvédelmi Liga, mentálhigiénés céllal.

A fenti, kiragadott példák többnyire a XX. századból valók. A múlt szenvedés élményeit, valamint elpusztíthatatlan hitét és élni akarását bizvást sorolhatjuk a családi életre nevelés

gyökereihez. A csodának tartott életben maradás egyik záloga a család volt. Reméljük, az is marad.

A család-történelmet vázlatosan áttekintve, kezdjük talán érteni, miért nevezték a XX. századot az „emberiség leghosszabb századának”. (Szilágyi Domokos). Mindezzel együtt az emberiség létezésének legtermészetesebb s legértékesebb együttélési, nevelési formája, jövőt szolgáló biztosítéka túlélte minden válságot. Rajtunk múlik, hogyan adjuk tovább utódainknak!